

A civil szervezetek országos és nemzetközi versenyekben éppen ezek a kompetenciák kerülnek mérlegre. A versenyekre való felkészülésben a történelemtanárok gyakran veszik igénybe a drámatanárok szakértelmét.

A teljesség igénye nélkül sorolok fel néhány megmérettetést: 4 for Europe, Fiatalok a nemzetközi kapcsolatokban, Fedezd fel Európát!, Túl az első X-en...

Az Amnesty International *Összpont emberi jogi versenyén* is minden évben indulunk. A rendezvény igen változatos: van benne élő disputa, videó készítése emberi jogi témákban, petícióírás stb. A világban történt aktuális diszkriminatív, rasszista, gyűlölködő jelenségek kapcsán megmutat olyan érzékenyítési módokat és technikákat, amelyek segítségével kiállhatnak mások jogaiért.

Gyerekeink az idén nem jutottak el az amszterdami Amnesty International központjába, viszont részt vehetnek egy négynapos Amnesty-táborban, illetve jutalomként szervezhetnek egy olyan egynapos rendezvényt, ahol az improvizációnak is nagy szerep jut. A meghívott előadók (Radványi Krisztina, Polyák Gábor és jómagam) abban a tisztességben részesültek, hogy emberi jogi témákban köthették le az ifjú közönség figyelmét.

Az első előadást (Radványi Krisztina: *Holokauszt és jog*) egy drámás elemekre épülő, Pavloff *Barna hajnal* című novellája alapján készült „papír-színházi” foglalkozás követett az Amnesty animátoraival. A Csimota Gyerekkönyvkiadó készítette illusztrációk körül folyt az irányított mesélés, beszélgetés. Aztán Polyák Gábor interaktív foglalkozása következett a demokratikus jogokról, ahol húsz – ma már alapvetőnek mondható emberi jogból kellett az öt – a csoport számára – legfontosabb jogot konszenzussal kiválasztani egy megadott játékszituációban.

Az ezt követő drámafoglalkozás erőssége abban gyökerezett, hogy az előző foglalkozásokon már „kinyitott”, egymás iránt bizalmat érző, különféle korú és foglalkozású emberek játszottak együtt. Fáradtan, de új energiákkal teli értük el azokat a vallomásszerű szerepbeli és magán kitarulkozásokat, amire a drámajátékok lehetőséget adnak.

Végül: az alap- és középszintű iskolákból lassanként kivesző dráma ott van az oktatás körüli egyéb területeken: projekteken, versenyeken, klubokban – a dráma és a drámás gondolkodás nem vész el, csak átteődik. Hogy néhány morzsa még nekünk is maradjon...

Nemzetközi tábor a nappalimban

Gyevi-Bíró Eszter¹

Kétféle ember van. Az egyik IGEN, a másik NEM.

És kétféle időszak az életben. Az egyik a vírus előtti, a másik a vírus időszaka és az azóta, a jelenben is zajló változások. Azt nem tudom, hogy a jövőben mi lesz, de biztos, hogy erre még sokáig emlékezni fogunk.

A történés óta természetesen találkoztam a projektben résztvevő fiatal emberekkel, középiskolásokkal. Értékelünk, ventiláltunk, beszélgettünk, ha akar, ha nem, bizonyos idő után mindenki

---

¹ Projektvezető, Kolibri Színház

erről beszél... Érdekes volt, amikor egyetlen (vagy max. kettő) szóban megpróbáltuk összefoglalni, hogy mit fájlalunk majd a jövőben, a nagyon is reális jövőben, amiről valószínűleg le kell mondanunk: az ölelés, a szabad lélegzet, a fizikai interakció, a spontán történések, az arcminika, simogatás, látható mosoly, gesztusok, önértékelés, visszajelzés szavak hemzsegték a beszélgetés során.

A vírus előtti időszakunk tehát ugyanolyan volt, mint neked: közvetlen emberi kapcsolatokból állt, munkával, barátokkal, ölelésekkel, kézfogásokkal.

Most mindez áttevődött a virtuális- és a szegregált világba, miközben mi nagyon is valós személyek vagyunk. Találkozáskor félve érdeklődjük, hogy kezét foghatunk-e, kínosan vigyorgunk, ha valaki jópofán odatartja a könyökét vagy a talpát, biztatva, hogy pacsizzunk.

A társadalmunk is kettévált e tekintetben, van, aki otthon tudott vagy kénytelen is volt maradni, van, akinek a munkahelyén kellett dolgoznia. Én, fiatal társaimmal együtt az előbbiekhöz tartoztam, hiszen fertőzési gócpontot jelentett munkahelyünk, életterünk: a színház és a művészeti iskola is.

Mindkettő benne volt és van a projektben, amit ismertetni szeretnék. Így hárommá lett (persze van több is) az írásom színtereinek száma.

Kétféle ember van: az egyik pánikkal és elvonulással reagál a vírus átkára, a másik megpróbál így is teremteni. És bár a színház kihagyhatatlan eleme a néző, a néző, akivel egy térben, együtt lélegzik a színész, és az előadás megvalósítási formájától függően aktívan vagy passzívan alakítja az előadást magát.

Mi, a projektben dolgozó kollégák és résztvevők úgy döntöttünk, hogy nem személyes találkozás során, de mégis megszólítjuk a nézőt. Mindezt fiatalokon keresztül vagy fiatalok segítségével tesszük. Elvitathatatlanul övék a jövő, és a fiatalokat kellene hozzásegíteni ahhoz, hogy ebben a jövőben magukat tudják képviselni, vagy legalább nem akadályozni őket ebben, mint ahogy történik a társadalmi és művészeti élet oly sok területén...

A 15 magyar középiskolás fiatal résztvevőt mi, a két projektvezető (Eck Attila és én) a második otthonunkként szolgáló Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium tanulóiból hívtuk be a programba. Nem válogatott csapat volt, az jött, aki kedvet érzett, és ez nagyon fontos szempont a mai napig is, hiszen önszántukból és szabadon voltak együtt velünk minden eseményen, és ez már egy fiatal felnőtt döntése.

Igen, és kétféle ember van mindenféle projekt megvalósítása után is: az egyik továbbmegy, letudva azt, természetesen kihasználva a reklámértékét, a másik otthagya egy darabot magából, de mégis igaz szerelemmel nézi azt. Én és munkatársaim talán az utóbbiak közé tartozunk.

A projekt

A Europefiction öt németországi (Ruhr-vidéki) városi és ifjúsági színház, valamint öt (másik) európai uniós országban működő (olasz, magyar, dán, francia és holland) színház ifjúsági művészeti projektje.

A Europefiction célja, hogy jövőbeni laboratóriumként és a művészi párbeszéd helyszínéül, platformjaként foglalkozzon a jövőbeli Európa kérdéseivel és összehozzon 16 és 23 év közötti fiatalokat, fiatal felnőtteket, hogy e témakörben művészekkel és művészetpedagógusokkal gondolkodjanak.

A Europefiction több összetevőből áll: egy 2018-as projektindító találkozóból, a helyi színházak folyamatos művészi munkájából, a partnerszínházak kétoldalú találkozóiból és a 2019-es, 2020-as nyári tábor megszervezéséből és megtartásából Gelsenkirchenben és Düsseldorfban. Ez volt az elképzelés a vírus előtti életünkben még.

2019: Az együttműködés első éve – közvetlen találkozók a német és a nemzetközi csoporttal, csoportokkal

*Bilaterális találkozó
Magyarország, Pilisszántó, 2019 áprilisa*

Résztevők száma: 15 fő fiatal Magyarországról, a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium diákjai + 2 fő projektvezető (Kolibri Színház), 13 fő fiatal Németországból + 2 fő projektvezető (Helios Theater)

Helyszín: Pilisszántó, Orosdy kastély

Időtartam: 5 nap

A munkavégzés tematikája

1. Bevezető/ismerkedő gyakorlatok

Csupa olyan gyakorlattal kezdtük a hetet (a drámapedagógiából ismert játékokkal), melyek a csoport együttműködését és egymás megismerését segítették.

2. Képességfejlesztő és csoportdinamikai gyakorlatok

A gyakorlattömb célja: térhasználat, térérzékelés, valamint a mozgáson alapú koncentráció fejlesztése, kreatívfejlesztés, csoportkohézió, együttműködés, csoportdinamika erősítése

Fejlesztendő képességek, készségek: térérzékelés, gesztusjáték, színészténing (színpadi mozgás), koordináció, csapatjáték, testtudat, testhasználat, bátorság, önfegyelem

Elképesztően gyorsan találtak egymásra a fiatalok. Nem volt tabu, nem volt felesleges titok- és távolságtartás. Érződött, hogy a magyar fiatalok „színházcsinálásban” ugyan képzetebbek, de a markáns véleményalkotásban a német fiatalok jeleskedtek.

3. Reflektív szakasz

Minden gyakorlattömb után beszélgetés zajlott az együtt megélt élményekről és azok hatásairól.

- *Mi segített állapotban tartani magad?*
- *Milyen képességeidet, készségeidet mozgatták meg, fejlesztették a feladatok?*
- *Mik jutottak eszedbe közben?*
- *Hogyan éreztetted magad?*
- *Mi a véleményed a másik csoport munkájáról?*

4. Mozgásfejlesztő gyakorlatok

A gyakorlattömb célja: a mozgás legalapvetőbb mozdulatainak fejlesztése és összehangolása, a mindennapi tevékenységek építőköveinek stilizált vagy elemelt használata, amelyek jelen

vannak a tudatos és az ösztönös cselekvéseink sorozataiban és a művészeti megnyilvánulásainkban egyaránt.

Fejlesztendő képességek, készségek: térhasználat, öntest-érzet alakítása, izolációs készség, koncentráció, improvizációs készség

A saját testünkkel, a térrel és hétköznapi tárgyakkal kísérleteztünk. A feladatok elvégzése után nem minősítettünk, hanem a keletkező érzéseinket és benyomásainkat osztottuk meg egymással – a továbbhaladás reményében.

5. Alkotói szakasz

Az utolsó két nap programja jelenetek és etűdök készítése volt, a résztvevők által közösen megjelölt vagy választott hívószavak alapján, vegyes nemzeti és korosztályi csoportokban.

Az etűdöket rögzítettük, ezek képezték a közös júliusi produkcióink alapját.

Ebben az időszakban már minden korlát eltűnt. De nem gátlástalanul léteztek a fiatalok egymás terében és életében, hanem határtalanul. Sem társadalmi, sem politikai kérdésekben nem volt, már nem lehetett tabutéma: kibeszéltünk különbségeket, történelmi kérdéseket vitattunk meg, társadalmi helyzetet elemeztünk, rámutattunk arra, ami számít és ami a jövőnket befolyásolja. És arra is, amit másképpen kellene csinálnunk.

És ez volt a fő célunk, nem igaz?

Nemzetközi találkozó Németország, Gelsenkirchen, 2019 július

A nemzetközi találkozó bő egy hétig tartott. El sem tudom képzelni a németországi szervezők aktivitását tekintve, hogy mennyi munka lehetett a megelőző szakaszban. Bár az időjárás nem volt kegyes hozzánk, nagyszerű alkotói hangulat érződött a program minden percében és fantasztikus élményt adott az együtt megélt sok-sok szabadság-pillanat.

A délelőttök különböző workshopokon való részvétellel, provokatív, társadalmi fókuszú tematikus szekciómunkákkal, valós színházi vagy a természetben talált, természetes térbe álmodott próbákkal és bemutatókkal teltek, majd mindezek reflexióinak megfogalmazásával és esti meghitt beszélgetésekkel zártuk a napokat. Több, az együttműködéssel kapcsolatos tervezési megbeszélésnek is részesei lehettünk. Nagyszerű emberekkel ismerkedtünk meg. A határtalanság érzete kiterjedt a tíz csapat résztvevőire felé, amit nekünk nem volt egyszerű megélni és feldolgozni, mert még a fiataljaink is zárkózottabbak az átlagos európai polgárokhoz mérten.

A budapesti Kolibri Gyermekek- és Ifjúsági Színház és a hammi Helios Theater (amely szintén 0-18 év közötti gyerekeknek, fiataloknak készít előadásokat és színházi nevelési foglalkozásokat, csak nem állandó társulatot működtet, hanem időszakos egyesüléseket jelentő, úgynevezett projektrendszerben működik) közös előadásának bemutatója az utolsó színházi napra esett, és elképesztően nagy sikert arattunk vele, szakmailag is és a szeretet terén is.

Az előadásunk valóban az áprilisi bilaterális találkozón elkészült etűdökön alapult, de mindkét csapat sokat dolgozott a jeleneteken az azóta eltelt időszakban. Egyetlen délelőtt alatt a gelsenkircheni Consol Theaternek a budapesti Trafóhoz hasonló, szabadon átépíthető színháztermében összeférceltük a két etűdsorozatot, egymásba bújattuk őket, színházilag reflektáltunk jeleneinkre, kerestük a humort és az igazságot a számunkra (főleg a fiatal résztvevőink számára) fontos társadalmi érzeteink megfogalmazásakor:

- Mit jelent az, hogy vigyázok a másokra?
- Mit jelent az, hogy figyelek rá, de nem a felszínes közösségi média szabályai szerint?
- Tudok-e úgy figyelni rá, hogy közben ne harapjam szét, trollkodjam tele az életét?
- Mikor és milyen típusú figyelemre van nekem szükségem?
- Hogyan lehet mindezt kiterjeszteni egy közösségre?

Az előadásokat követő napokon reflektáltak más csoportok tagjai a látott darabokra, a német-magyar darab volt a legprovokatívabb – de nem konkrétumaiban –, így rengetegen tolongtak másnap a megbeszélésen.

... és ilyeneken vitatkoztunk, beszélgettünk mi azon a bizonyos *másnapon*, vagyis az előadásokat, prezentációkat követő *következő* napokon: mindenki meghallgatott mindenkit, senki nem minősült senki szerint idiótának csak azért, mert mást gondol, mint ő, mint mindenki, mint bárki.

És ez is egyike volt céljainknak, hogy képesek legyünk meghallgatni egymást. Nem minősítve, hanem nézőpontot váltva.

Mindeközben a csoportvezetők is dolgoztak, meghatároztuk a következő év munkájának fókuszát. A most említett Kolibri-Helios társulás hívószava a MEGOSZTÁS (SHARING) lett.

Az utolsó napon már nem volt hagyományosnak tekinthető előadás, ám minden workshopból, minden szekciómunkából megmutattak nekünk egy-egy részletet, így az idő és a tér dimenzióját átlépve azt érezhettük, hogy mindenhol ott voltunk.

Már az áprilisi találkozón is jeleztük német partnereinknek, hogy nem szeretjük (mi, akik felelős alkotóként is jelen voltunk a projektben) a direkt politizálást és hogy a művészetet csak akkor érdemes „szánkra venni”, ha annak behívása ad egyfajta elemeltséget az értelmezések vagy jelentések szintjén, érzékenyítést, belső szembesítést idéz meg és nehezen feltárulkozó titkokat fejteget. Döbbenetes volt számunkra, hogy az előttünk lévő vegyes csoportok, miként német partnerünk is, valamilyen élő lózung-gyűjtemény megjelenítésére használták a fiatalokat. A legtöbb előadásban 13-17 éves kor közöttiek mászkáltak kellemetlenül sokáig a térben, majd kiállva előre, az első sor elé, hogy megfelelően konkrét legyen, nem mindig egyszerre skandáltak különböző fontos, de ott, az előadáson belül kontextus nélküli mondatokat.

Open the border!

Freedom for women!

Freiheit, gleichheit, bruderschaft!

Félre ne értsék/értsétek, ezek nekünk – fiataloknak és régebb óta fiataloknak is egyaránt – fontos, valós mondatok. De ha nem teremtik meg a mondatok kontextusát, akkor csak egy politikai, társadalmi tüntetés verbális relikviái, és NEM SZÍNHÁZ.

2020: Pandan helyett pandémia

FELKÉSZÍTŐ SZAKASZ

*2019. október 24. – március 11. között,
a vírus terjedésének kezdetéig*

- próbák
- beszélgetések
- tervekészítés
- háttéranyagok keresése
- szervezés

Eredmények, érdeklődési körök a célzott korosztály véleménye, észrevételei alapján

AZ INFORMÁCIÓ MEGOSZTÁSA:

- korosztályon belül: befolyásolás, pletyka titok, manipuláció,
- korosztályon kívül: a nemzedékek elbeszélnek egymás mellett,
- illetve volt szó az általános meg nem hallgatottságról/értettségről.

A KÖZÖSSÉGI OLDALAKON VALÓ MINDENT MEGOSZTÁS:

- nincs válogatás az információk megosztását illetően,
- viszont van csúsztatás hazudozás, dicsekvés, trollkodás, fikázás.

Mindezen felbuzdulva készültek mozgásos előtanulmányok a vírushelyzet kirobbanása előtt, melyek ezeket az érzeteket dolgozták fel.

A SZEK MEGOSZTÁSA:

- kivel és hogyan kezdünk/tartunk viszonyt,
- konkrét genetikai megosztás: örökségünk, örökítésünk kérdése,
- spermium-megosztás: adok vagy elvesznek tőlem,
- szexuális kultúra: a pornó és a szex mennyire különbözik vagy mennyire ugyanaz?

A DROGOK MEGOSZTÁSA (nem meglepő módon ez is egy külön topic lett):

- ha nekem van és nem adok: szemét vagyok,
- ha nekem van és adok: rászoktatlak, megdöglesz,
- ha neked van és ha nem adsz: szemét vagy,
- ha neked van és adsz: függővé teszel, tönkre teszed az életem.

A HELY- ÉS TÉR MEGOSZTÁSA:

- mennyire fogadjuk be a „terünkbe” a másikat,
- nem fészük-forradalmárként, hanem valóban mennyire engeded magadhoz a másik embert, az értékeidhez, a birtokolt dolgaidhoz, a világodhoz, a gondolataidhoz és az érzéseidhez?

Az érdeklődésük alapján ebben a témában is készült tanulmány fizikai színházi területen.

A FÉNY MEGOSZTÁSA (nagyon nagy érdeklődést váltott ki a felvetés, itt jön a nemzedékes lemaradásom: nem gondoltam volna, hogy felrobban a gondolat-generátor):

- arra jutottunk, hogy ez jelenthet sok mindent, például szeretetet, jövőt, gondolatot, inspirációt, ihletet, egy szép pillanatot.

•

AZ ÉLET MEGOSZTÁSA (illetve annak elvétele izgatta igazán őket)

- a „minden ember gyilkos, csak még nem gyilkolt” témakörben rengeteget vitatkoztak,
- illetve a „mit nevezünk gyilkosságnak” morális alapvetés végiggondolásán is túlestünk...

Arra jutottunk – akkor még, mondom, ez a vírus előtt volt –, hogy ha így egy az egyben nem is lehet ezt színházi jelenetekben „kitárgyalni”, de a saját létezésünk újragondolása talán most mégis fontos, fontosabb, mint valaha, hiszen felelőségünk van a jövő alakítását illetően. Mind egyetértettünk, hogy ebbe a fókuszba beletartozik még a szerelem, a párkapcsolat és a család kérdése is. Örök témák.

Jeleneteket csináltunk, alakítottunk, elvetettünk, másokat megkialapáltunk – zsiszegett az agyunk és a testünk...

NÉGYNAPOS DIGITÁLIS TALÁLKOZÓ, NON-STOP ZOOM KONFERENCIA – vagyis nemzetközi alkotó tábor a nappalimban

*CYBERCAMP, bilaterális találkozó
2020 áprilisában*

Résztevők száma: 13 fő fiatal Magyarországról, a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium diákjai + 2 fő projektvezető (Kolibri Színház), 12 fő fiatal Németországból + 2 fő projektvezető (Helios Theater)

Időtartam: 4 nap, 2020. április 14-17. között

Helyszín: a karantén okán mindenkinek a saját életterében

Fókusz: a SHARING – MEGOSZTÁS TÉMAKÖR

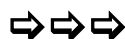
A program szakmai vezetője: Gyevi-Bíró Eszter

Drámapedagógus-csoportvezetők: Nina Weber, Anna Sophia Zimniak, Eck Attila

Nem lehet másképpen leírni a tábor kezdete előtti napokat: egy jó adag félelem és szkepticizmus, rengeteg előkészület és a lehetőségek folyamatos át- és újraértékelése voltak mindennapjaink részei.

De elkezdünk és megcsináltuk!

A helyzetet nehezítette, hogy bár a kommunikáció nyelve angol volt, folyamatosan minden instrukciót, minden véleményt, hozzászólást németre, majd törökre kellett fordítani a német résztvevők „soknemzetisége” miatt. De ez nem okozott problémát, mindenki elképesztő türelemmel és tisztelettel állt a projekthez és egymáshoz is.

NAPI BEOSZTÁS

10.00-13.00

BEJELENTKEZÉS, BEMELEGÍTÉS, GYAKORLATOK

(minden nap másik csoportvezetővel)

témák felvetése, gondolatok, feladatok átbeszélése, érvek, ellenérvek,
témák kibontása, gondolatindító megnyilvánulások, inspiráció (moderátor: Nina, Eszter)

14.00-17.00

NAPI FELADATOK MEGVALÓSÍTÁSA

etűdök és jelenetek készítése, egyénileg, párban és csoportban

Az elkészült anyagokat a technikai háttérrel amúgy is biztosító hammi Helios Színház driverén tároltuk, oda lehetett feltölteni és onnan letölteni mindent, így minden adat végig nyilvános volt.

PÉLDÁK A GYAKORLATOKRA

– a napi bemelegítő játékok és a félig rögzített improvizációk egy-egy elemét ismertetem

1. Bevezető/újraismerkedős gyakorlatok

Névjegykártya: Mivel rendszerezniük kell majd az anyagokat, kértünk a résztvevőktől egy digitális névjegykártyát *Rólam* címmel, melyben a résztvevőket jellemzők szerepeltek. Ezt több, a témával foglalkozó módszertani leírásból állítottuk össze:

- nevem, becenevem, korom, állatövi jegyem, legjobb tulajdonságom, legnagyobb hibám
- ebben anyukámra hasonlítok, ebben apukámra hasonlítok, ebben vagyok különleges
- ez az 5 szó jellemző rám (nem kell, hogy tulajdonság legyen!)
- a legjobb barátom..., mert...
- kedvenc érdeklődési területem
- amiről a legkevésbé szeretek beszélni,
- életem példaképe...
- kedvenc drámáim, könyveim, szerzőim, filmjeim, színészeim, zenéim, előadóim, hobbim, tantárgyam, színem, ételem, italom, sportom...
- a leginkább meghatározó dolog, amit valaha mondtak nekem (hol, mikor, kicsoda, miért)
- ezek kedvetlenítenek el, a legbántóbb dolog, amit valaha mondtak nekem (hol, mikor, kicsoda, miért)
- három számomra fontos dolog a jelenemben
- egy nagy tévedésem a múltamban, amit soha nem felejték el
- ezektől félek a jövőmet illetően
- ezeket a dolgokat szeretném megváltoztatni magamban, illetve a világban
- mikor érzem azt, hogy fontos vagyok
- ha leülhetnék bárkivel egy órát beszélgetni, ki lenne az...

Az értékelő percek alatt – hiszen itt is ragaszkodtunk a reflektív szakaszokhoz – mindenki kiválasztott öt számára fontos, de mindenki más által is tudható információt a fentiek közül. Őszinte, tiszta helyzetek születtek a névjegykártya segítségével létrejött megható beszélgetések során. Az összes csoportvezető figyelt arra, hogy óvjuk a résztvevő fiataloknak a magánéletükhöz (és titkaikhoz) való jogát, így – remélhetőleg – nem hangzott el olyan, amit később ne mertek volna felvállalni.

2. Képességfejlesztő és csoportdinamikai játékok, improvizációk és azok rögzítése

MI HÍR ODAÁT? (példa a hír megosztására)

Téma: bezártság-reflexió játékos formában

Az improvizációs helyzet a következő: A pár egyik tagja a **jelenben** van. Egy hozzá közel álló személy hívja videóchaten őt a **jövőből**, egy fontos hírt közöl. Ezt a játészó találja ki, vagy szükség esetén a MODERÁTOR adja meg.

A részleteket nagyjából felvázoljuk előre, majd az improban nem játészó személyek lenémítják a mikrofont és mindenki „speaker view” módra kapcsol. Így csak a jelenetben szereplőket láttuk a képernyőn.

Az impro végén visszakapcsoljuk a mikrofont és reflektálunk. A párokat megcserélhetjük, aki bent volt, legközelebb legyen kint. A helyzetet ki is lehet bővíteni, több ember telefonál, többen válaszolnak stb. Szerepből is lehet reflektálni a mostani helyzetre, miközben a jelenet izgalma viszi előre az improt.

Előkerült a koronavírus-téma és a klímaválság is. Volt, hogy saját magának üzent az illető a jövőből, hogy magával vagy másokkal bánjon jobban, mert annak következményei lesznek a jövőben, és ha nem teszi, akkor mi történik...

Izgalmas, megrázó, és ezzel párhuzamosan groteszk vagy fekete humorral rajzolt helyzetek születtek.

(A következő játékot az akkor megfogalmazott, konkrét instrukciókkal írjuk le.)

HUMAN SMILEYS (Anna bemelegítő játéka)

Próbáljátok beazonosítani az érzelmet! Mindenkiről egy közeli arcot kérünk, amin egy erős érzelmet mutat. Próbáljátok utánozni! Pontosan! Szemből látszódnak az arcok, az ő balról látszódo keze a te jobb kezed lesz. Figyeljete az arc, a szem, a szemöldök hangsúlyos mimikájára/mozgására!

- Mit (mi mindent) mondhat? Játsszatok bátran a hangsúlyokkal, hangszínnel, hangerővel, sőt a tempóval is!
- Mit gondolhat az, aki ilyen arcot vág?
- Hol vagyunk? Mikor? Milyen helyzetben?
- Mi történ(hetet)t, mi lesz ez után?

Vázoljátok fel egy érzelmi sort vagy láncolatot az eddigi, általad vagy más által kreált arcokból! A sorrendet ne gondoljátok végig, ne döntsétek el előre, improvizáljunk, leutánozhatod tehát bármelyik társad arcát, de tovább is fejlesztheted a meglévőket, kapcsolódhatsz is hozzá szerinted odaillő új *human smiley*-val!

A megjelenített arcok jelentésben és értelmezésben gazdag történetet adtak ki, tudatosan használva az arckifejezést, nem kevés humort adva a groteskséggel, a realitás torzításával. Közben beugrott többeknek is a némafilmek gazdag arckifejezés-világa.

GRIMASZ-UTÁNZÁS (Attila bemelegítő gyakorlata)

Az instrukciók angolul hangzottak el egy Zoom-meeting keretében.

1. Az arcunkkal fogunk játszani. Mindenféle elképesztő grimaszt fogok mutatni nektek, próbáljátok meg leutánozni azokat! Merjetez nagyon csúnyák lenni!
2. Most szólítani fogok közületek egy-egy embert, akiket majd utánoznotok kell. A váltásokat én jelzem. Továbbra is merjetez csúnyák lenni, de vigyázzunk arra, hogy a többieket ne kényszerítsük olyan helyzetbe, ami kínos vagy fájdalmas lehet! Mutassuk meg egymásnak a legrosszabb arcunkat!

CYBER-HAIKU (Attila bemelegítő gyakorlata)

Az instrukciók angolul hangoztak el egy Zoom-meeting keretében.

1. Vegyetek elő tollat és íróeszközt! Megadok egy szót. Lehet, hogy sokatok számára ismeretlen lesz a kifejezés, de ne törődjetez vele! A szó hangzására figyelj, hogy milyen képet, érzetet hív elő belőled! Akit felszólítok, az erről a szóról asszociáljon egy másik szóra, vagyis mondja ki azt a dolgot, ami elsőként az eszébe jut! Ne törődj a nyelvi korlátokkal, beszélhetsz bátran angolul, németül, magyarul, törökül is! A következő ember, akit felszólítok, az már az új szóra asszociál. Így haladunk végig. Próbáljátok meg hallás alapján lejegyzetelni annyi kifejezést, amennyit csak tudtok, ne foglalkoztatok a nyelvhelyességgel, az érzetre koncentráltok! Az első szó az, hogy *Hagakure*...
2. Mindnyájan rendelkezünk egy listával, amin furcsa és ismert kifejezések egyaránt szerepelnek. Mindenki írjon ezen szavak felhasználásával egy haikut! A haiku egy japán versforma. 3 sorból áll: az első sor 5, a második 7, a harmadik pedig megint 5 szótagot tartalmaz. Ezek a versek tradicionálisan egy természeti jelenség képéből (állat, táj, időjárás stb.) indulnak ki, hogy azt metaforaként használják egy erős érzet megfogalmazására. Használjátok minél több olyan kifejezést a listáról, ami számotokra ismeretlen! Öt percetek van!
3. Olvassuk fel egymásnak a haikuinkat!
4. Reflexiós kérdés: Milyen érzés volt visszahallani a saját szavainkat jelentésüktől és akár formájuktól is megfosztva? Mennyire volt nehéz csak a szövegek dallamára figyelnetek?

3. Reflektív részek

Rengeteget reflektáltunk egymás munkájára, illetve különböző, bennünk munkálkodó témákra! Minden reggel reflektáltunk az előző nap történteke, látottakra, illetve előkerült egy egyetemes téma is, az utópia-disztópia témája. Nem születtek elképesztően pozitív vélemények, de ez mégsem egy kétségbeesett nemzedék, tudatosan alakítják sorsukat, ahogy építik a „brandjüket”, ugyanakkor a politikai befolyásoltság hatását is ismerik, emiatt szkeptikusak a politikával kapcsolatban. Ez különösen igaz a magyar fiatalokra...

Az értékelés és a véleménycsere közben mindig szem előtt tartottuk:

- az alkotó, illetve a véleményt formáló személy mindig egy, az ő számára fontos történetet tematizál a saját nézőpontjából,
- személyes reflexióit mindenki mindig egyes szám első személyben fogalmazza meg,
- környezeti és időbeli összefüggéseket is ábrázolunk, és ez mind sajátos értelmezéssel párosul.

4. Mozgásfejlesztő gyakorlatok

Csoportos etűdök előkészítése mozgásgyakorlattal (Eszter bemelegítő gyakorlatai)

- Az előkészítés három fordulóból állt. Az elsőben arra kértem a fiatalokat, hogy menjenek olyan messze a géptől, hogy az egész testük benne legyen. Három oldallal dolgoztak: az elülsővel és a két oldalsóval, és nyolc iránnyal: fent, lent, jobb, bal és az átlók két-két iránya. Majd kértem őket, hogy próbáljanak improvizálni testükkel úgy, hogy a három oldalt elosztjuk a nyolc irány között. Vegyenek fel annyi pozíciót, amennyit csak tudnak, és tartsák mindegyiket 5 másodpercig, majd megnéztük kis csoportokban egymás munkáját. Ez a vektorok tudományának ismerete nélkül is könnyen megvalósítható gyakorlat. Gondoljunk csak Leonardo da Vinci *Vitruvian Man* című művére, és vegyük hozzá, hogy mindezt nem csak felénk fordulva teheti, és hogy nem kell tartani az egyébként gyönyörű szimmetriát. Szóval össze-vissza kapálóztak a fiatalok, de legalább tudatosan tették mindezt.
- A második fordulóban arra kértem a résztvevőket, hogy érjenek olyan közel a képernyőhöz, hogy kezek és lábak már kinyúljanak a képernyőn kívülre és nézzük ugyanazt a folyamatot. Mi volt a különbség? Mi volt több és mi kevesebb, a nem láthatókat is figyelembe véve? Mit csináltál a kézfejjel, ami kilógott a térből?
- És a harmadik fordulóban szinte csak a fej és a vállak maradtak a képernyő kivágásában, és a feladat és a reflexió ugyanaz volt. Itt is kértem, hogy nézzük egymást és inspirálódjunk. Érdekes volt megfigyelni, hogyan kerül át a teljes testet igénylő feladat szépség- és megfelelés-fókuszra az utolsó intim pillanatok arcerezdüléseinek megfigyelésére...

5. Alkotói szakasz, illetve a részeredmények folyamatos megmutatása

Minden tervezési feladatot összefoglalással és megmutatással zártunk, ezeket követte az aktív visszajelzés, a reflexió.

Az elkészült etűdökön tovább dolgoztunk: a későbbi alkotói szakaszokban aláfestő zenével is lehetett gazdagítani őket. A csoportvezetők nem hoztak döntéseket a fiatalok alkotásaival kapcsolatban, hiszen fontos volt tudatosítani bennük, hogy a kész mű egyedi, egyéni alkotás. Hosszú ideális esetben 2-3 perc lett, de volt, aki ettől is eltért.

Kiscsoportos feladatok – példa az etűdökre

Cyberetűdök tervezése volt a fő tervezési feladatuk 5-6 fős csoportokban, a SHARING/ MEGOSZTÁS témakörével és a saját otthonunkban közösen megtalált tárgyak használatával.

Lásd a kész etűdöket!

- <https://youtu.be/ecOLUPG8nbc>
- <https://youtu.be/zJg8hcL9kvQ>

Az utolsó napon a késznek gondolt etűdök megtekintésére elhívtuk Barbara Köllinget, a Helios Színház igazgatóját és Novák Jánost, a Kolibri Színház igazgatóját is. Nagyon kíváncsiak voltak a fiatalok a vezetők és egymás reakciójára is.

A két színház vezetője nagy szeretettel és őszinte elismeréssel nyilatkozott a látottakról. Ez a fajta elfogadás is része volt az együttes munkánknak.

Boldogok voltunk, mert MEGCSINÁLTUK.

És most ismét az vagyok, mert megoszthattam veletek egy történetet: a Helios Theater és a Kolibri Színház, valamint a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium történetét. Milyen érdekes volt, hogy amikor elbúcsúztunk egymástól, ugyanúgy fájt a cyber-búcsú, mint amikor egy évvel ezelőtt saját fizikai valóságunkban szakadtunk el egymástól. **Akkor és ott, a búcsú pillanatában csak egyféle ember volt.**

„Fiatalok színháza”¹

(első rész)

Kiss Gabriella

Historiográfiai és dráma- illetve projektpedagógiai gondolatok a Szegedi Egyetemi Színpad *Petőfi-rockjáról*²

[...] a drámapedagógiai szemléletre épülő gyermek- és diákszínházban nem a produktum a végcél, hanem a folyamat nevelő ereje. Hogy végérvényesen eloldjuk ezt a gondolkodásmódot a direkt színházi célú képzésektől, tisztáznunk kell, hogy cél és eszköz a két módszerben helyet cserél egymással! Míg a színészhallgató az önismeret fejlesztése, a különféle tréningek révén jut el a színészi szerepalkotás egyre magasabb szintjére, addig a gyermek- és diákszínházban éppen a szerepjátszás, a megjelenítés segít mélyebb önismerethez, a személyiség kiteljesítéséhez. Mindez visszautal a gyermeki kettős tudatra, melynek megélése közös tapasztalata az alkalmazott drámapedagógiai és színházi nevelési foglalkozásoknak is, mégis, a megjelenítés élményének élessége, a többiekkel együtt megélt játék fokozza az élmény erejét.³

Golden Dániel és Pap Gábor tanulmányának tézise a kortárs diákszínház egyik vitathatatlan alaptétele. A különböző okoknál fogva diákszínház-rendezővé váló drámapedagógus számára azonban komoly feladat annak az „élességnek” a folyamatos szakmai kontrollja, amely jó esetben az „élmény” erejét, rossz esetben a viszont a megfeleléskényszeret fokozza.

¹ „Az amatőr színház a hivatásos színház mellett – bizonyos tekintetben azzal szemben – létezett. E megnevezéssel azokat az együtteseket jelölték, amelyek amatőr körülmények között, de professzionista színvonalú produkciókat hoztak létre, saját helyiségükben rendszeresen, színházszerűen játszottak. [...] ebben a színházi formációban születtek az eseményszámba menő produkciók. E csoportok legtöbbször élt az amatőrizmussal (Látom, hogy így van az idézett cikkben is, de jóval többen írják amatőrizmusként.) kínálta előnyökkel, a szabadabb mozgástérrel, és a társadalomban meglévő problémákról próbált szólni élesen, pontosan, többnyire a politikai színház eszköztárával. [...] számos külföldi fesztiválra kijutottak, s az ott tapasztaltaktól ihletve, gondolatilag és művészi megformálásban egyaránt új hangot, új formákat hoztak a magyar színházi életbe. Ez a színház a fiatalok színháza volt, s ez irritálta a hivatalosságot, a színházit is, meg a politikait is.” Nánay István: Az Orfeo-ügy, <http://beszelo.c3.hu/cikkek/az-orfeo-ugy> (2020.07.29.)

² A tanulmány az OH_KUT/6/2017. számú kutatótanári projekt keretében készült.

³ Golden Dániel, Pap Gábor: A színház helye a drámapedagógia és a köznevelés rendszerében. In: Eck Júlia, Kaposi József, Trencsényi László (szerk.): *Dráma – pedagógia – színház – nevelés. Szöveggyűjtemény középfeladatoknak*. Budapest, OFI, 2016. 209.